

Zasedání Odborné skupiny pro podporu osob s omezenou schopností právně jednat

Datum: 07.10.2021

Poradu řídila: Camille Latimier (SPMP ČR)

Přítomni: Mgr. Nikola Bouchalová (MV), JUDr. Štefan Čulík (MPSV), Mgr. Blanka Espinoza (ÚV ČR), JUDr. Pavel Kotrady (Okresní soud ve Vsetíně), JUDr. Maroš Matiaško LL.M. (advokát), JUDr. Pavel Ptáčník (ÚV ČR), Mgr. Jan Strnad (Rytmus – od klienta k občanovi, z.ú.) Mgr. Jana Šamánková, LL.M. (SPMP ČR), JUDr. Renáta Šínová, Ph.D. (UPOL), Mgr. Karel Vidlák (Spolek Kolumbus), Mgr. Barbora Brozová Rittichová (MSP) - host

Přítomných bylo 9 ze 13 členů.

Program jednání:

- 1) Úvodní informace
- 2) Svěprávnost a podpůrná opatření pohledem statistik - Mgr. Barbora Brozová Rittichová a Mgr. Aneta Redlichová, Ministerstvo spravedlnosti
- 3) Aktuální témata v oblasti podpory osob s omezenou schopností právně jednat
- 4) Kroky k zajištění plnění opatření 6.2.1 Národního plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025
- 5) Návrh letáku o řízení o svěprávnosti
- 6) Tvorba dalších letáků – návrh postupu
- 7) Plán činnosti Odborné skupiny na rok 2022, oslovení nového vedení MSP
- 8) Stanovení úkolů a termínu dalšího zasedání

1. a 3. bod – Úvodní informace, Aktuální témata v oblasti podpory osob s omezenou schopností právně jednat

Jednání zahájila předsedkyně Odborné skupiny Camille Latimier, která členky a členy přivítala a poté se přítomní krátce představili.

Barbora Brozová Rittichová v rámci tohoto bodu prezentovala aktuální témata z činnosti Ministerstva spravedlnosti, justice a advokátů. S ohledem na blížící se desetileté výročí platnosti občanského zákoníku ministerstvo plánuje zpracovat analýzu týkající se rozhodování o svěprávnosti, opatrovnictví a dalších podpůrných opatřeních. Jejím obsahem bude nejen zhodnocení hmotněprávní i procesněprávní úpravy civilních předpisů, ale i případná vazba a dopady na další právní předpisy. Bude zde snaha o zjištění důvodů odlišností v postupech

různých soudů při využívání některých opatření pro podporu právního jednání. Cílem bude i zlepšení praktického fungování systému při setkání s podpůrným nástrojem rozhodování tak, aby tyto opravdu mohly vejít v život bez komplikací. Za tím účelem by měly proběhnout také konzultace s ČSSZ a ÚP, Českou advokátní komorou, lékaři, bankami a dalšími odborníky a relevantními subjekty. Cílem bude provedení nejen analýzy stávajícího stavu, ale i návrh konkrétních řešení, a to jak legislativních, tak i nelegislativních opatření. Práce na analýze budou zahájeny v roce 2022. MSP ocení odborné diskuze k tomuto tématu. Velmi uvítá získání relevantních podkladových materiálů, např. studie, výzkumy, závěry projektů o stávající praxi, taktéž i zkušenosti a legislativu ze zahraničí.

Členky a členové ocenili záměr Ministerstva spravedlnosti realizovat analýzu v uvedeném rozsahu, jelikož je nezbytné nejen situaci zanalyzovat, ale také navrhnout možné varianty řešení. Na základě jejich závěrů je případně možné vhodným způsobem doplnit také další opatření Národního plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025.

Dále Barbora Brozová Rittichová informovala o odborném semináři, který pro koncipienty a praktikující advokáty pořádá v říjnu Česká advokátní komora ve spolupráci s KVOP. Seminář je zaměřen na roli advokátů v rámci procesního opatrovnickví lidí s duševní poruchou, tedy se zaměřením zejména na řízení o svéprávnosti a civilních detencích. Justiční akademie nyní nabízí soudům v rámci svého projektu na zlepšení postavení zvláště zranitelných skupin také semináře o jiném soudním roku, tedy méně formálním způsobu vedení soudního jednání. Na soudech i nadále probíhá pilotní projekt Justiční akademie umožňující práci sociálních pracovníků (jako soudních tajemníků) s cílem zajistit zejména vyšší míru informovanosti účastníků řízení.

V neposlední řadě byla podána informace o vzniku mezinárodní pracovní skupiny k tvorbě výkladové příručky k Haagské úmluvě o mezinárodní ochraně dospělých osob. Praktická výkladová příručka k této úmluvě by měla obsahovat mj. i příklady z praxe. Primárně by měla být určena ústředním orgánům, které pracují s touto Úmluvou, případně soudům. V rámci ČR je však vůle do budoucna představit toto téma i výklady v příručce dalším odborníkům, kteří se s tímto tématem prakticky setkávají jako první, zejména opatrovníkům, případně pracovníkům sociálních a zdravotních služeb. Tato Haagská úmluva je pak i jedním z témat českého předsednictví v EU.

2. bod - Svěprávnost a podpůrná opatření pohledem statistik - Mgr. Barbora Brozová Rittichová a Mgr. Aneta Redlichová, Ministerstvo spravedlnosti

Barbora Brozová Rittichová prezentovala statistiku týkající se rozhodování o svéprávnosti a využívání podpůrných opatření v letech 2014-2020. Základ její prezentace byl vypracován kolegyní Anetou Redlichovou, která na tomto jednání nemohla být přítomna. Data vychází z počtu vydaných soudních rozhodnutí, neposkytují tedy informaci o tom, kolik je žijících nositelů daného opatření.

Ze statistiky vyplývá, že nejvyšší počet rozhodnutí byl vydáván v letech 2015–2017, kdy skončilo období přezkumů dřívějších rozhodnutí týkajících se svéprávnosti. Po tomto období soudy využívaly alternativních opatření méně často, a to i na základě rozhodování vyšších soudů, např.

ve věci *Smečno*. Statistika obsahuje údaje o počtu schválených a neschválených opatření i počet případů, ve kterých soud rozhodl jinak, např. v případě ukončení řízení, přesunu věci na jiný soud či v případě úmrtí posuzované osoby.

1) Nápomoc při rozhodování: Za sledované období bylo schváleno celkem 339 smluv o nápomoci, neschváleno jich bylo 7 a v 65 případech soud rozhodl jinak. Nejvíce bylo toto opatření využíváno Obvodním soudem pro Prahu 4 (28 případů), dále okresními soudy v Karlových Varech, Sokolově či Českých Budějovicích. 12 okresních soudů neschválilo nápomoc při rozhodování ani jednou.

2) Zastoupení členem domácnosti: Celkem bylo za sledované období schváleno 1928 zastoupení členem domácnosti, neschváleno jich bylo 29 a v 589 případech soud rozhodl jinak. U vydávání rozhodnutí jsou patrné značné regionální odlišnosti, i okresní soudy spadající pod stejný krajský soud využívají tohoto opatření v různé míře. Nejvíce rozhodnutí schvalujících zastoupení členem domácnosti vydal okresní soud v Českých Budějovicích (332), 12 okresních soudů neschválilo toto opatření ani jednou.

3) Opatrovnictví bez omezení svéprávnosti (§ 465 + 469): Jedná se o alternativu omezení svéprávnosti v případech, kdy zdravotní stav člověku působí potíže při správě jeho jmění nebo hájení jeho práv. Soukromých opatrovníků je dle zjištění 13 005, veřejných 1 662, celkem je opatrovníků 14 667. Z toho 89,3 % opatrovníků vychází z řad soukromých opatrovníků, tedy typicky rodinných příslušníků a blízkých osob. Nejvíce aplikoval toto opatření okresní soud ve Zlíně, a to ve 1 139 případech. Každý okresní soud v České republice již alespoň jednou opatrovníka bez omezení svéprávnosti ustanovil.

4) Omezení svéprávnosti: Celkem bylo rozhodnuto o omezení svéprávnosti v 28 966 případech. Velmi časté je také prodlužování tohoto omezení, celkem bylo o tomto vydáno 27 610 rozhodnutí. Nová rozhodnutí jsou v posledních letech již v menšině. V roce 2020 bylo vydáno 3 518 rozhodnutí o omezení svéprávnosti a 5 737 o jejím prodloužení. Změnových rozhodnutí je celkem 21 327. V porovnání s opatrovnictvím bez omezení svéprávnosti je zde patrný vyšší podíl rozhodnutí o ustanovení veřejného opatrovníka. Těch bylo vydáno 30,5 %, celkem 21 823, rozhodnutí o soukromém opatrovníkovi je pak celkem 49 834, tedy 69,5 %. Nejvyšší počet rozhodnutí o omezení svéprávnosti vydaly okresní soudy na severní Moravě.

Na příštím zasedání budou představeny statistiky týkající se počtu opatrovnictví bez omezení svéprávnosti, vydaných na návrh či bez návrhu. Dále by měla být poskytnuta data i k pohlaví, věku a dalším zásahům do lidských práv (rodičovská práva, manželství, rozhodování o zdraví), realizovaná v rámci rozhodnutí o svéprávnosti. Budou poskytnuty také informace o využívání jiných soudních roků.

Ministerstvo spravedlnosti by rádo využilo možné spolupráce s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, pokud by to bylo možné, a to za účelem zjišťování zejména informací z domácností, kde žijí osoby se zdravotním postižením. Tyto je jinak velmi nesnadné získat. Mohly by mít ale vliv na to, jak konkrétně nastavit pravomoci jednotlivých zástupců osob se zdravotním postižením.

4. a 5. bod – Kroky k zajištění plnění opatření 6.2.1 Národního plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025, Návrh letáku o řízení o svéprávnosti

Camille Latimier spolu s Janou Šamánkovou představily návrh letáku o řízení o svéprávnosti, který byl vypracován na základě úkolů z minulého jednání k naplnění opatření 6.2.1. Národního plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021-2025.

Cílem prvního ze série letáků je zajistit informovanost o soudním řízení ve věcech svéprávnosti těch, o kterých se v daném řízení rozhoduje, jakož i dalších zúčastněných osob. Informace o tomto soudním řízení by měli mít také např. soukromí opatrovníci a podpůrci, kteří také často nemají dostatečné znalosti a povědomí o tom, jakým způsobem a z jakých důvodů řízení probíhá.

Jedná se o první pracovní návrh, který byl členkám a členům skupiny rozeslán před jednáním emailem.

V rámci tohoto bodu probíhala diskuze týkající se pojetí, struktury a rozsahu letáku. Bylo konstatováno, že leták je svým rozsahem dostatečný, v odpovídající míře srozumitelný a vhodně členěný. Bylo by účelné ho posléze doplnit např. videem. Efektivní by bylo také vypracovat brožurku s přehledem možných řízení a opatření.

Následně byly procházeny a připomínkovány jednotlivé části letáku, na základě kterých bude materiál doplněn a upraven. Další připomínky budou zaslány písemně.

Úkoly:

Renáta Šínová: Přeformulovat bod „Jak soud rozhodne“, vypracovat návrh kapitoly „Co kdo dělá a co to znamená“.

Pavel Kotrady: Vypracovat návrh kapitoly „Soud rozhodl, co teď“.

Termín: Cca 14 dnů od zasedání Odborné skupiny, tj. do 22. října 2021.

6. bod – Tvorba dalších letáků – návrh postupu

Camille Latimier navrhla další témata pro zpracování letáků, a to:

- Smlouva o nápomoci
- Zastoupení členem domácnosti
- Přezkum svéprávnosti
- Jak řešit situaci člověka, který potřebuje podporu (distribuce mimo soudy)

Vhodné by bylo také revidovat stávající informace a formulace v Poučení pro opatrovníky a Listině opatrovníka.

Barbora Brozová Rettichová: Bylo by účelné vypracovat také leták o detenčním řízení (o zdravotních i sociálních detencích). K revizím zmíněných dokumentů zašle členkám a členům skupiny stávající vzory.

Camille Latimier následně shrnula postup tvorby dalších letáků, které budou nejdříve připomínkovány elektronicky (např. prostřednictvím nasdíleného odkazu) a jejich finální verze bude následně schválena Odbornou skupinou.

7. bod – Plán činnosti Odborné skupiny na rok 2022, oslovení nového vedení MSp

Camille Latimier představila plán činnosti Odborné skupiny na další rok, který se bude týkat zejména materiálu „Záruky bezpečí“. Na třetí zasedání je plánováno téma týkající se první a sedmé oblasti, tedy stanovení přísnějších pravidel po podporu a právní odpovědnost a ochranu klíčových aktérů. Čtvrté zasedání bude zaměřeno na chybějící instituci, která by mohla vykonávat dozor nad zajištěním záruk bezpečí. Systémová změna však vždy vyžaduje konsenzus, proto je plánováno oslovení nového vedení Ministerstva spravedlnosti, a to do konce června 2022.

Úkol:

Camille Latimier, Jana Šamánková: Rozeslat otázky vztahující se k materiálu „Záruky bezpečí“ v dostatečném předstihu před dalším zasedáním.

8. bod – Stanovení úkolů a termínu dalšího zasedání

Úkol:

Camille Latimier a Jana Šamánková ve spolupráci s členkami a členy odborné skupiny vypracují finální verzi Letáku o řízení o svéprávnosti.

Termín dalšího zasedání byl stanoven na 20. ledna 2021 od 10 do 15 hodin.

V Praze dne 07.10.2021

Zapsala: Blanka Espinoza
sekretariát VVOZP

Schválila: Camille Latimier
předsedkyně Odborné skupiny